

Leerlingen becommentariëren elkaars schrijfprodukten

1 januari 1995

Auteur: Chris Cuyves

Volume: 24

Nummer: 3

Pagina's: 37-46

Documenten

- [vonk_jrg24_036.pdf](#)

leerlingen becommentariëren elkaars schrijfprodukten chris cuyves eerst wil ik het hebben over enkele voorwaarden waaraan voldaan moet zijn opdat leerlingen met enig succes elkaars schrijfprodukten kunnen becommentariëren vervolgens presenteer ik het formulier dat ik daarvoor gebruik en beschrijf ik hoe ik te werk ga daarna volgt een evaluatie van deze manier van werken in enkele klassen van de derde graad ik besluit met een opsomming van redenen waarom met leerlingencommentaren op basis van dit of een ander commentaarformulier gewerkt zou worden in de klas die kunnen meteen voor het overgrote deel als doel en worden beschouwd voorwaarden argumentatie correcte formulering inleidingen p het moment dat ik in de klas vinding van ideeën begin met het lanceren van de leesbaarheid z schrijfofdracht die door de leerlingen zal moeten worden geveroefenen op deze en eventueel nog andere lueerd zijn ze al enigszins vertrouwd deelvaardigheden is een van de voorwaarde met een heel veel aspecten van het schrijven opdat de tekstbesprekingen met goed verloop welke en hoeveel hangt natuurlijk ook resultaat zouden verlopen op die manier af van wat mijn voorgangers met hen heb krijgen de leerlingen immers de nodige aandacht ben gedaan afhankelijk daarvan selecteer tergrond om met kennis van zaken de ik en laat ik hen oefenen op deelvaardighe schrijfprodukten van hun medeleerlingen te den in verband met becommentariëren en ieren ze in eerste instantie uiteraard ook op die dingen letten spelling als ze aan hun schrijfprodukt werken samenhang verwijs en verbandwoorden daarnast geef ik natuurlijk ook regelmatig structuur alinea tekst gehele schrijfofdrachten waarin de deeluitwerking en inhoudelijke opvulling alivaardigheden geïntegreerd aan bod kunnen komen voor die schrijfofdrachten kan bij doel en publiekgerichtheid de evaluatie speciaal worden gelet op de jan feb 1995 nummer 3 24e jaargang m n deelvaardigheden waarrond in de klas al voldoende is eventjes de spelling na te kijken gewerkt werd daarvoor kan eventueel ken en dat alles dan in orde is door aan gebruik worden gemaakt van een onderdacht te besteden aan het schrijfproces deel van het commentaarformulier hieron probeer ik het schrijfgedrag van de leerling der ook hier kunnen overigens leerlin-

gen gen te beïnvloeden vooral dan op het vlak worden ingeschakeld van revisie daarmee hoop ik hun bereidheid tot herschrijven van hun opstel ook na ik g rijp de gelegenheid aan om wat dieper kennisname van het oordeel van hun mede in te gaan op het schrijfproces belang leerlingen te vergroten ik heb ondervonden rijkste doelen zijn den dat het helpt als ik vertel over mijn dat de leerlingen zich bezinnen over hun eigen schrijfervaringen of die van andere eigen schrijfproces ik vertrek van hun professionele schrijvers het is voor hen eigen schrijfervaringen vaak een openbaring als ze horen dat ook dat ze zien dat schrijven niet noodzakelijk die meestal met een ontwerp en een kladder een lineair geordend proces is maar versie werken dat ook zij moeten reviseren dat het vaak chaotisch verloopt dit ter schrappen en herschrijven wijl er toch enkele noodzakelijke fasen in te onderscheiden zijn samengevat komt de eerste voorwaarde erop neer dat men werkt aan deelvaardig het model van het schrijfproces dat ik heden die nu en dan geïntegreerd in een gebruik is dat van Flower 1985 ik weet gehele schrijfoopdracht worden ingeïmagineerd dat er ondertussen al verfijndere modellen een tweede voorwaarde is dat de leerlingen van het schrijfproces zijn uitgewerkt maar voor hun beoordeling beschikken over een die zijn wel ingewikkelder omdat ik de leer beperkte hanteerbare set criteria ik maak lijnen ook niet wil overladen met theorie daarvoor gebruik van een set die ik samen beschouwingen en ik ondervind dat met luik van waes en mark Stevens voor leerlingen hun manier van schrijven min of een schoolboekenreeks Nederlands heb meer kunnen herkennen in het model van samengesteld wij lieten ons hierbij inspireren Flower 1985 hou ik me voorlopig hieraan ren door Rijlaarsdam 1987 voor wat de meer informatie hierover kan u ook vinden inhoudelijke opvulling betreft vertrokken wij bij van Waes 1992 ook van Schultz von Thun 1984 en het curriculum schrijven dat wij aan de hand door op het schrijfproces in te gaan zet ik van de vakliteratuur voor de schoolboeken voor de leerlingen enkele dingen op een rij reeks uittekenden zie gedeeltelijk bibliografie die ze ondertussen intuïtief toch al zouden zien met name komen de deelvaardigheden moeten weten vanuit hun eigen schrijfpraktijk waarop wordt geoefend uiteraard ook in het tijd belangrijk hierbij is dat de leerlingen commentaarformulier terug inzien wat schrijven niet is zich met een pen voor een wit blad zetten links boven aan aanvangen en ergens twee drie twee honderd bladzijden verder stoppen ik pro commentaarformulier beer hen te doen inzien dat schrijven meestal vroeten is voortdurend herschrijf de beoordelingscriteria zijn de volgende ven schrappen verbeteren herorienteren eenvoud bondigheid doelgerichtheid ordenen herformuleren publiekgerichtheid correctheid structuur en levendigheid bij deze zeven criteria zijn leerlingen zijn in het algemeen nog veel te hulpvragen geformuleerd weinig overtuigd van het belang van revisie op alle vlakken meestal menen zij dat het VC 24e jaargang nummer 3 jan feb 1995 eenvoud 1 is het taalgebruik niet te moeilijk of te gemakkelijk voor het beoogde publiek te gemakkelijk 1 nee 2 nee 3 ja maar 4 ja 5 ja verduidelijking en suggesties om te herschrijven te moeilijk 1 nee 2 nee 3 ja maar 4 ja 5 ja verduidelijking en suggesties om te herschrijven structuur 2 is de tekst goed zichtbaar ingedeeld in alinea s 1 nee 2 nee 3 ja maar 4 ja 5 ja verduidelijking en suggesties om te herschrijven 3 is de opbouw van de tekst inleiding midden slot in grote lijnen in orde 1 nee 2 nee 3 ja maar 4 ja 5 ja verduidelijk-

ing en suggesties om te herschrijven 4 zijn de alinea's behoorlijk opgebouwd met een themazijn uitwerking en eventueel overgangszinnen 1 nee 2 nee 3 ja maar 4 ja 5 ja verduidelijking en suggesties om te herschrijven 5 zijn de inhoudselementen logisch opgebouwd 1 nee 2 nee 3 ja maar 4 ja 5 ja verduidelijking en suggesties om te herschrijven 6 worden er voldoende verwijzen en verbandwoorden gebruikt zodat de alinea's samenhangen 1 nee 2 nee 3 ja maar 4 ja 5 ja verduidelijking en suggesties om te herschrijven jan feb 1995 nummer 3 24e jaargang let 1 4 bondigheid 7 is het taalgebruik niet te omslachtig 1 nee 2 nee 3 ja maar 4 ja 5 ja verduidelijking en suggesties om te herschrijven levendigheid 8 zijn de zinnen gevarieerd wat lengte en zinsbouw betreft 1 nee 2 nee 3 ja maar 4 ja 5 ja verduidelijking en suggesties om te herschrijven geef indien nodig duidelijk aan welke zinnen verbeterd moeten worden opgesplitst in meerdere zinnen volgde binnen de zin veranderen van twee zinnen een zin maken doelgerichtheid 9 heeft de auteur voldoende het gestelde doel voor ogen gehouden 1 nee 2 nee 3 ja maar 4 ja 5 ja verduidelijking en suggesties om te herschrijven publiekgerichtheid 10 wordt de lezer in de inleiding tot verder lezen aangespoord 1 nee 2 nee 3 ja maar 4 ja 5 ja verduidelijking en suggesties om te herschrijven 11 komen er doorheen de rest van het opstel voldoende elementen die de aandacht van de lezer vasthouden 1 nee 2 nee 3 ja maar 4 ja 5 ja verduidelijking en suggesties om te herschrijven 12 houdt de auteur voldoende rekening met het ontwikkelingsniveau de belangstelling de meningen van de lezer 1 nee 2 nee 3 ja maar 4 ja 5 ja verduidelijking en suggesties om te herschrijven inc 24e jaargang nummer 3 jan feb 1995 13 is het uiterlijk bladschikking geschrift voldoende verzorgd en aantrekkelijk 1 nee 2 nee 3 ja maar 4 ja 5 ja verduidelijking en suggesties om te herschrijven correctheid 14 zijn er fouten in de spelling leestekens zinsbouw correcte samentrekkingen beknopte bijzinnen of stijl pleonasme tautologie contaminatie 1 nee 2 nee 3 ja maar 4 ja 5 ja verduidelijking en suggesties om te herschrijven 15 is de inhoud overal aanvaardbaar is de opgenomen informatie correct zijn de standpunten en argumenten aanvaardbaar 1 nee 2 nee 3 ja maar 4 ja 5 ja verduidelijking en suggesties om te herschrijven de leerlingen worden aangespoord het antwoorden met behulp van het hierboven woord te omcirkelen dat het meest met hun voorgestelde commentaarformulier gesitueerde mening overeenkomt verduidelijking te eerd moet worden in de volgende school geven bij dat antwoord en suggesties te jaaroverschrijdende lijn doen om het gedeelte dat negatief werd beoordeeld te herschrijven 1 de leerlingen oefenen op deelvaardigheden en werken gehele schrijfopdrachten overigens blijft het niet bij de beoordeling af waarbij voor de evaluatie speciaal aan de hand van bovenstaande hulpvragen wordt gelet op de net ingeoeffende deel de leerlingen moeten bovendien een korte vaardigheden ook hier kunnen de leer tekst schrijven waarin een globaal oordeel lingen worden ingeschakeld om elkaars wordt geformuleerd over het schrijfprodukt schrijfprodukten te becommentarieren van de medeleerling hierin moet tenminste eventueel aan de hand van een onder een positief aspect worden belicht verder deel van het commentaarformulier aan is het de bedoeling dat aspecten die in het de hand van de leerlingen en leer beoordelingsformulier minder aan bod krachtcommentaar herschrijven de leer komen zoals originaliteit rijpheid en even lingen hun schrijfprodukt belangrijkheid van

de ideeën en dergelijke in dit globale oordeel aan bod komen 2 de leerkracht besteedt aandacht aan het schrijfproces gebruik makend van de schrijfervaringen die de leerlingen hebben opgedaan lesverloop 3 de leerkracht start de schrijfopdracht wellicht is tot nu toe te impliciet gebleven op die wordt voorbereid dat het becommentarieren van de schrijfh jan feb 1995 nummer 3 24e jaargang de leerlingen maken een eerste versie evaluatie van deze manier van werken in de klas wordt elk opstel gelezen en becommentarieerd door telkens twee medeleerlingen aan de hand van het in wat volgt probeer ik een antwoord te commentaarformulier beoordeelde en vinden op de volgende vragen beoordelende leerlingen bespreken de commentaar in een groepsgesprek in hoeverre zijn de leerlingen in staat de teksten van hun medeleerlingen te de leerkracht leest de opstellen geeft becommentarieren en bruikbare suggesties aanvullende commentaar en suggesties te geven om te herschrijven en geeft een eerste beoordeling ik hoe ervaren leerlingen het om commentarierend te zijn hiervoor codes a zeer goed b taar te geven op teksten van hun medeleerlingen c voldoende d onvoldoende leerlingen elke leerling krijgt zijn opstel terug en ik ga hiervoor dieper in op mijn ervaringen herschrijft het met behulp van de commentaar in twee zesdejaarsklassen en maak gebruik van commentaar en suggesties van leerlingen en van drie bronnen leerkracht mijn observatie tijdens de evaluatie de leerling krijgt een eindbeoordeling uren van de leerkracht een beoordeling van een zestal evaluatieformulieren het becommentarieren van de schrijfproef een evaluatiegesprek met een tiental dukten doen de leerlingen dus voor het willekeurig gekozen leerlingen uit de drie grootste deel in de klas ik besteed er een a klassen twee uren aan het feit dat het beoordelen in de klas gebeurt heeft als voordeel dat je de schrijfopdracht die ik de leerlingen gaf als leerkracht hier en daar leerlingen kan stipte was het schrijven van een sterk informatie muleren om hun oordeel nog wat te verfijnen de betogende tekst over een onderwerp en te verduidelijken of om wat meer en waarover ze zelf een informatiepakket preciezer suggesties te geven om te hermoesten samenstellen en waarover in de schrijven bovendien kan je dan fungeren klas ook een discussie was gehouden als vraagbaak en raadgever als de leerlingen bv wel aanvoelen dat er iets verkeerd voor de steekproef maakte ik gebruik van is maar niet precies kunnen zeggen wat drie commentaarformulieren van leerlingen het spreekt vanzelf dat op dat moment niet uit een klas latijn wetenschappen met vier alleen de aanwezigheid van de leerkracht uur nederlands per week en drie van leer een hulp kan zijn maar zeker ook de leerlingen uit een wetenschappelijke a met vijf bereikbaarheid van allerlei naslagwerken uur nederlands per week ik nam voor elke waarin een en ander kan worden gecheckt klas leerlingen met een verschillende evaluatie het is trouwens een prima gelegenheid om atiecode een leerling met een a een met de leerlingen met deze naslagwerken ver een b en een met een c trouwd te maken ik beoordeelde niet enkel de aanvaardbaarheid adequaatheid en volledigheid van de commentaar maar ging ook na of de commentarierende leerlingen voldoende toelichting gaven en of suggesties tot herschrijven 24e jaargang nummer 3 jan feb 1995 ven wat de aanvaardbaarheid volledigheid 4 alineastructuur 7 omslachtigheid en 14 en correctheid betreft nam ik bij gebrek correctheid maar de beoordeling is onvol aan beter mijn eigen beoordeling als ledig en de suggesties tot herschrijven blij maatstaf de resultaten van

de steekproef van minimaal aspecten als 10 inleiding en zijn de volgende 15 aanvaardbaarheid worden helemaal inadequaat beoordeeld de beoordeling van de andere aspecten is in orde 6 latijn wetenschappen opstel 1 beoordeling a 6 wetenschappelijke a de leerlingen beoordelen volgende aspecten inadequaat wat hier betekent dat ze de in deze klas zijn de beoordelingen van de fouten over het hoofd hebben gezien vraag leerlingen van goed tot uitstekend 3 structuur vraag 7 omslachtigheid en vraag 14 correctheid de andere aspecten opstel 1 beoordeling a beoordelen ze correct wat wil zeggen dat ze die in orde bevinden en dat ze dat ook enkel correctheid 14 en publiekgerichtheid zijn vraag is natuurlijk in hoeverre de 10 zijn niet adequaat beoordeeld slechts beoordelaars die aspecten ook grondig driemaal verduidelijking en suggesties hebben gecheckt en niet zomaar een ja of maar wel relevant ook afrondende opmerkingen hebben aangekruist een vermoeden dat dingen die heel relevant zijn geen suggestie wordt gesterkt door het feit dat slechts drie ties tot herschrijven aspecten expliciet goed zijn bevonden dat wil zeggen dat daar enige commentaar is opstel 2 beoordeling b aan toegevoegd 8 variatie in zinsbouw en zinslengte 11 inleiding en 12 aanvaard de leerling krijgt 12 maal commentaar op baarheid argumentatie geen suggesties haar tekst waar ik het 10 maal mee eens tot herschrijven ben op vraag 15 of de inhoud overal aanvaardbaar is wordt nee geantwoord zonder opstel 2 beoordeling b verduidelijking de beoordeling van de leerlingen op de leerlingeopthrbjavidigemt de leerlingen beoordelen een heleboel die van mezelf de beoordeelaars geven aspecten inadequaat 4 alineastruc-tuur 5 bovendien zeer zinnige commentaar enkel opbouw inhoudselementen 6 ver-wijs en de correctheid 14 is niet helemaal adequaat verbandwoorden 9 doelgerichtheid 10 quaat want onvolledig beoordeeld inleiding 11 aandachtstrekkingen in de tekst en 14 correctheid de overige opstel 3 beoordeling c aspecten worden adequaat positief beoordeeld slechts een ervan met commentaar de schrijfster krijgt een uitgebreide relevantie de leerlingen geven in totaal slechts op de beoordeling die zo goed als parallel loopt twee plaatsen commentaar bij hun beoordeling met die van mijzelf vooral de aspecten deling opbouw inhoudselementen 9 doelgerichtheid 1 inleiding en 15 aanvaard opstel 3 beoordeling c baarheid inhoud zijn correct en met de nodige commentaar en bruikbare suggesties de beoordelingen van de leerlingen zijn ties beoordeeld een onvolledige beoordeling beter dan die voor het vorige opstel er vinden we voor 14 zinsbouw worden meer mankementen geïdentificeerd keuze verwijzing en 4 opbouw alinea s jan feb 1995 nummer 3 24e jaargang 1w de kwaliteit van ligt misschien ten dele in het feit dat deze leerlingcommentaar afdeling een uur nederlands meer heeft dan de afdeling latijn wetenschappen hoewel uiteindelijk zijn dus slechts twee van de zes dat gecompenseerd zou moeten worden leerlingenbeoordelingen echt geslaagd te doordat de latijnse klas uiteindelijk veel noemen twee zijn matig tot goed van kwaam meer met taal en met nederlands bezig is lichte de resterende twee zijn ronduit slecht geweest tijdens de lessen latijn vertaling de resultaten weerspiegelen vrij goed mijn gevoel de oorzaak ligt zeker voor een deel in intuïtief oordeel over de kwaliteit van de het verschil in karakter tussen de twee leerlingcommentaar in de zesdejaarsklas klassen zes latijn wetenschappen was een reden hoewel als ik het geheel bekijk heb ik klas waarvan de leerlingen meer aansporing de indruk dat de steekproef nog een ietwat be-

hoefden dan 6 wetenschappelijke a te rooskleurig beeld geeft ik heb met dit aansporing die ik misschien te weinig heb mini onderzoekje uiteraard niet de minste gegeven wetenschappelijke pretentie ik ben me er heel goed van bewust dat de gegevens niet dus ik moet vooral in klassen waar dat veralgemeend mogen worden maar ik leer nodig is de leerlingen nog meer aansporen er wel van om verduidelijkingen bij hun oordeel te schrijven en eventueel suggesties voor ver de adequaatheid volledigheid en juist beteringen heid van de leerlingencommentaar moet niet te hoog worden ingeschat een aspect dat vijf van de zes keer in de leerlingencommentaren maken de beoorquaat onjuist of onvolledig werd beoordeling van de leerkracht allerm minst overbo deeld is de correctheid 14 zinsbouw dig tenminste toch niet als men adequaat woordkeuze spelling stijl heid in de commentaar als doel vooropstelt er kunnen namelijk andere doelen belangrij uit de evaluatiegesprekken met de leerlin ker worden geacht ik kom hier later nog op gen bleek dat zij het niet altijd even makkelijk terug vonden om commentaar en meer bepaald negatieve kritiek te geven op het werk van de meeste leerlingen hebben blijkbaar hun medeleerlingen ze vroegen zich soms onvoldoende achtergrond om schrijfpro echt af hoever ze hierin konden gaan dukten van hun medeleerlingen ad equaat te beoordelen we kunnen hen dat natuurlijk niet kwalijk nemen ze missen de opleiding en de ervaring daartoe dit mag absoluut besluit geen reden zijn om niet te werken met leer lingencommentaren in de klas wel integen het beoordelingsmodel in zijn geheel kan deel ik zie het evaluatieformulier en het slechts optimaav efficiënt worden gebruikt in gebruik ervan precies als een van de instru de derde graad van het secundair onder menten om aan de schrijfvaardigheid van wijs de belangrijkste reden hiervoor is dat de leerlingen te werken meer hierover later leerlingen slechts dan enigszins vertrouwd zouden moeten zijn met de deelvaardighe er is een immens verschil in de kwaliteit den die erin aan bod komen wat niet belet van de leerlingenbeoordelingen tussen het dat onderdelen ervan al eerder kunnen wor zesde jaar latijn wetenschappen en het den geïntroduceerd namelijk telkens wan zesde jaar wetenschappelijke a de steek neer de deelvaardigheden die eraan vast proef bevestigde mijn vermoeden dat de hangen in een bepaalde klas worden inge laatste klas beter presteerde de oorzaak oefend 24e jaargang nummer 3 jan feb 1995 de kwaliteit van de leerlingencommentaar delen van teksten door anderen ertoe kan varieert zeer sterk van leerling tot leerling leiden dat de tekstkwaliteit na herschrijven maar ook van klas tot klas toch kan ik beter kan worden alleen maar besluiten dat deze manier van werken de moeite loont en wel om de vol als leerkracht kan je voor wat de beter gende redenen ingevulde commentaarformulieren betre ft gebruik maken van de al gegeven com de leerlingen krijgen inzicht in aspecten mentaar erop inspelen ernaar verwijzen die met tekstkwaliteit te maken hebben aanvullen tekstkwaliteit wordt op die manier beter bespreekbaar ook in de communicatie tenslotte enkele citaten uit van de ven leerkracht leerling de bespreking van een 1994 beoor deling van de leerkracht schrijven is niet een louter individu eel maar vooral een sociaal proces waarin de leerlingen raken vertrouwd met een set samenwerking met anderen bij plannen for van c riteria waaraan ze zelf hun schrijfpro muleren reviseren heel vanzelfsprekend is dukten kunnen toets en waarvan ze weten schrijven is het on-

twikkelen van kennis dat de leerkracht ze geb ruikt om schrijfpro over schrijven op basis van zelf reflectie kunnen te beoordelen waarvoor een meetel leren schrijven is een proces waarin je cijfer wordt gegeven examens nederlands anderen niet kunt missen waarin interactie opstel bv en taalgebrek voorwaarden tot leren vervullen de schrijfprodukten van de leerlingen krijgen op deze manier veel meer aandacht het laten becommentaridren door leerlingen ze worden immers gelezen door tenminste van elkaars schrijfprodukten op basis van drie lezers en zijn onderworpen aan een formulier is mi een prima middel om uitvoerigere bespreking dan in het geval dat deze sociale dimensie van schrijven in het enkel de leerkracht beoordeelt schrijfonderwijs te integreren de leerlingen krijgen feedback van een groep die vaak als publiek wordt vooropgesteld bij het opstarten van schrijfprodukten chris cures herenboslaan 34 de leerlingen leren kritiek uiten en incas 25w koningshooikt seren ze leren dat het laten lezen en beoor noot 1 dit artikel is de tekst van een lezing die ik op de achtste hsn conferentie leuven 7 8 oktober 1994 gehouden heb jan feb 1995 nummer 3 24e jaargang v14 bibliografie andeweg b j jaspers j samenst schrijven en schrijfvaardigheden syllabus katholieke universiteit nijmegen 1986 flower l problem solving strategies for writing san diego new york chicago atlanta harcourt brace jovanovich publishers 1985 mc cuen j r a c winkler rewriting writing a rhetoric and handbook san diego new york chicago atlanta harcourt brace jova novich publishers 1987 renkema j tekst en effect inleiding tot de taalgebruikswetenschap cursus open universiteit heerlen 1988 rijlaarsdam g schrijfboek een cursus doel en publiekgericht schrijven op basis van informatie groningen wolters noordhoff 1987 schulz von thun e a begrijpelijk schrijven een cursus leiden spruyt van mantgem en de does bv 1984 van de ven p h de tekstbespreking gewoon doen in moer 1944 4 van waes l van schrijfonderzoek naar schrijfonderwijs in vonk 21 4 p 3 16 24e jaargang nummer 3 jan feb 1995 i